

СТАНОВИЩЕ

ИЗДАНИЕ № 261 дата 30.03.2021 г.
ул. „Св. св. Кирил и Методий“ № 52, бл. 11
тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 970 21 91

от проф. д-р Валентин Атанасов Спиридонов,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, гр. Велико Търново
научно направление 2.2. История и археология

относно конкурс за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.2. История и археология
по обява в Държавен вестник № 110, от 29.12.2020 г.
(Националноосвободително движение на македонските и тракийските
българи (1878 – 1919)
за нуждите на секция „История на българския национален въпрос“
в Институт за исторически изследвания – БАН

За участие в конкурса документи са подали и са допуснати кандидатурите на гл. ас. д-р Слави Митков Славов и гл. ас. д-р Войн Константинов Божинов. Двамата кандидати са депозирали всички изискуеми от нормативната база материали, даващи пълна информация за научната им дейност.

Слави Митков Славов през 2006 г. е защитил докторска дисертация на тема „ВМОРО и държавната политика на Княжество България (1903–1908)“. От 2007 г. е научен сътрудник II степен в Института за исторически изследвания при БАН, а от 2010 е главен асистент. В автобиографията си е посочил членство в Македонския научен институт, участие в 4 научни проекти, експертна дейност към Министерството на външните работи, автор е на 2 монографии, съсъставител на 2 документални сборника, на 50 статии и студии, на 12 научнопопулярни статии и 13 рецензии и отзиви, участвал е в 28 национални и международни конференции, сесии, семинари. От приложените материали и справки е видно, че д-р Слави Славов отговаря на наукометричните показатели на БАН за заемане на академичната длъжност „доцент“.

В конкурса гл. ас. д-р С. Славов участва с публикуван хабилитационен труд – „ВМОРО между фанфарите на Хуриета и грохота на оръдията (1908–1912)“, издаден през 2018 г., който има пряко отношение към тематиката на обявената доцентура. Монографията разглежда кратък, но важен период от развитието на ВМОРО, характерен с промяна в стратегията на организацията, вътрешни разногласия и многопластови отношения с българската държава. Колегата д-р Славов проследява партийните структурни трансформации между 1908 г., когато Младотурската революция извежда на преден план надеждата за уреждане

на Македонския въпрос по пътя на реформите и съответно последвалото легално участие в политическия живот на голяма част от дейците, настъпилото разочарование в истинските намерения на Истанбул, като причината за възвръщане на четническата тактика и очакването Балканската война от есента на 1912 г. радикално да разреши българския национален въпрос. Краткият изследван период предоставя възможност на д-р Славов да се съсредоточи върху множество дребни, но съществени за еволюцията на ВМОРО детайли, които обикновено се пропускат в досегашни научни трудове. Налице са нови факти и критични анализи, подкрепящи причините за фрагментацията на организацията, показани са усилията на отделните лидери, в т.ч. и на регионално ниво, да наложат своя курс. Чрез този подход се разкрива цяла палитра от по-малко известни фракционни групи в организацията, събрани са ценни сведения за финансирането на ВМОРО от София, разкрити са официалните и задкулисни отношения между организацията и българската държава, както и различията във връзките на държавата с основните течения във ВМОРО.

В конкурса за доцент д-р Слави Славов е депозирал и втора монография – „ВМОРО от Илинден до Балканската война (1903–1912)“, София, 2016 г., която в по-голямата си част преповтаря в по-синтезиран вид по-горе разгледания хабилитационен труд. Ето защо внимание заслужава първа глава, обхванала периода 1903–1908 г., когато разгромът на Илинденско-Преображенското въстание води ВМОРО до идейна, стратегическа и организационна безпътица. Всъщност тази част се вписва в изследователските усилия на колежата Славов за придобиване на докторската му степен. Авторът анализира дълбоката криза във ВМОРО, нейното разцепление и вътрешни борби на фона на българската политика за защита на населението в Македония и Одринско и на международната съгласуваност за запазване на статуквото на Балканите. Особено място се отделя на разногласията между намиращите се на територията на България лидери и останалите по места дейци на македоно-одринското освободително движение и на неуспешните опити за постигане на компромисно единство на конгресите през 1905 и 1906 г. Сред отделните фракционни групи Слави Славов откроява идейните позиции и дейността на сарафистите, едно сравнително слабо проучено в историографията течение.

Именно на дейността на ръководената от поручик Борис Сарафов фракция са посветени и част от останалите научни публикации на колежата д-р Славов, с които той кандидатства в конкурса за доцент – напр. „Сарафизмът като течение във Вътрешната македоно-одринска революционна организация“, „Отношенията между Временния комитет на Борис Сарафов и сръбското правителство: опит за реконструкция“ – и които са написани въз основа на богат набор от източници – исторически изследвания и архивни материали, сред които бих открил вкараните от него в научна употреба сръбски документи.

В обобщен вид повечето от публикациите на д-р Слави Славов, които той включва в наукометрията за конкурса, както и останалата му научна продукция засягат проблеми от тематиката и периода на обявения конкурс и имат свой оригинален и приносен характер. Сред тези публикации има близки до, производни на или дори части от докторския и хабилитационния му труд, естествено и логично следствие в творческия процес. Има публикации и по други теми, които също са проучвания на или популяризират националноосвободителното движение на македонските и тракийските българи в периода 1878–1919 г. Така например скорошните вековни юбилеи от войните за обединение на България – Балкански войни и Първа световна война – са повод за друга част от научната и публикационната дейност на д-р Славов, в т.ч. и в съавторство при издаването на документални сборници.

За значимостта и приносите на разработките на колежата Славов доказателство е честотата на тяхното цитиране от други изследователи, която значително надхвърля като обем минималните изисквания за заемане на длъжността „доцент“.

Другият участник във конкурса, гл. ас д-р **Войн Константинов Божинов**, е защитил докторат през 2005 г. с тема за живота и дейността на Андрей Ляпчев, на базата на който издава две монографии: „Земното кълбо не престава да се върти, ако и ние да спим” (2005 г.) и „Андрей Ляпчев” (2006 г.). Войн Божинов е на щат в ИИИ при БАН е от 2005 г., първата година като научен сътрудник II степен, от 2006 г. е научен сътрудник I степен, променена законодателно в главен асистент след 2008 г. В автобиографията си е посочил участие в 4 изследователски проекта – национални и международни, както и много добро владение на английски и руски език. В конкурса за доцент участва с цялата си научна продукция – хабилитационен труд, 2 допълнителни монографии, 2 книги на основата на докторската му дисертация, 1 статия в реферирано и 37 в нереперирано списания или сборници, 1 студия в нерепериран сборник, както и 2 глави в колективна монография.

Хабилитационната монография „Управлението на деветнадесетомайците 19 май 1934 – 22 януари 1935 година”, издадена през 2017 г. обхваща кратък, но важен момент от новата българската история, когато в страната се установява режим, родеещ се с подобни в много тогавашни европейски държави – паралел, който авторът често и удачно прави в изложението. В центъра на изследването са водещите личности и идеологията на завзелите властта на 19 май 1934 г., промените във вътрешната и външната политика по време на управлението им, проблемите в коалицията и с двореца, довели в крайна сметка до свалянето им от власт. В първите две глави гл. ас. д-р Войн Божинов систематизира състоянието на част от държавните институции, обществените нагласи и партийни реструктурирания след Първата световна война, за да изведе причините за идването на „деветнадесетомайци” на власт, с което може да

се каже, че се разширява обхвата на изследването извън 9-те месеца на управление. По този начин монографията придобива завършеност, носи белезите на модерно изследване, базирано на широк кръг от архивни документи и исторически анализи. За отбелязване е отсъствието в изложението и липсата на научни приноси на автора по отношение на Националноосвободително движение на македонските и тракийските българи в периода 1878–1919 г.

„Република Македония в съвременната геополитика”, София, 2017 г., е друга монография на гл. ас. д-р Божинов, с която кандидатства за доцент. Както самото заглавие и съдържанието подсказват в нея конкурсната тема също отсъства. Изследването има амбициозната цел да допринесе за моделиране защитата на българските национални интереси от провеждащите външната политика на Република България. В тази връзка мога да отбележа, че изложението е логично подредено, написано е разбираемо, предоставя кратка информация за генезиса на „битката” за Македония. Но всичко това е ориентирано към съвременността, към днешния ден, когато съдържанието и същността на проблема с Македония са много различни от тези на Македонския въпрос от края на 19 и началото на 20 век.

Със същото заключение ще оценя и съучастието на гл. ас. д-р Божинов в колективната монография „Република Македония в съвременната геополитика и мястото на българския национален интерес там”, София, 2018 г., която е съкратен вариант на по-горе посочената монография.

Вторият депозиран „неосновен” хабилитационен труд на кандидата е „Социалистическа Югославия в агония 1980-1989”, издаден 2019 г. Сериозно изследване, подкрепено със солидна литература на няколко езика, логична структура съобразно целите на автора и ценни попадения в анализа на причините и механизма на разпад на СФРЮ. Като цяло монографията носи белезите на солидно научно изследване, но не по същността и времевия обхват на темата на обявения конкурс.

Няколко думи и за невключената в Списъка с публикациите на гл.ас. д-р Божинов най-нова монография „Социалистическа Югославия в разпад (1989-1992 година)”, издадена през 2021 г. Тя не е включена и в наукометричната таблица, но е разпратена на членовете на научното жури, отразена е в СПРАВКАТА за научните приноси, както и в Резюмета(та) на кандидата. Като естествено продължение на по-горе коментиранията монография, изследването притежава своите научни достойнства към този момент на оценка, но не носи позитиви за автора в стремежа му да заеме обявеното доцентско място по вече посочените по-горе причини.

Гл. ас. д-р Войн Божинов е съавтор и на издаденото през 2014 г. изследване „Национално могъща и обединена България. Формациите на радикалната десница и националният въпрос”. По същество в това издание са представени информация и анализ на програмите, структурите и агитацията по националния въпрос на по-малко известни, но характерни за

междувоеенния период и активни в обществения живот на страната десни политически организации. В този контекст става дума и за отношенията им с ВМРО, за пропаганда и предложения за политика по постигане на българския национален интерес след Първата световна война. Част от изследването е интегрирано в текста на депозирания хабилитационен труд - логичен и естествен подход.

Логично и естествено е и по-големия брой от депозираните студии и статии на гл. ас. д-р Войн Божинов да са части от неговите монографични изследвания: свързани с живота и дейността на Андрей Ляпчев; посветени на управлението на „деветнадесетомайците“; на характеристиките на българския фашизъм и дяснорадикални организации; на съвременната история и проблеми на Република Северна Македония; на разпадането на Югославия.

С частични фрагменти на принос по темата за Националноосвободително движение на македонските и тракийските българи (1878 – 1919), бих оценил статиите „The Administrative Division of Bitolya (Monastir) Vilayet“, „Българската историческа книжина за Охридското въстание“, части от публикации, свързани с обявяване и признаване на българската независимост, с Първата световна война, както и част от публикациите за живота и дейността на Андрей Ляпчев и Доминик Мърфи. Съвкупността от тях не е достатъчна за профила на обявения конкурс.

Извън споменатите теми има публикации, свързани с външната политика на Царство България в навечерието на Втората световна война с акцент върху българо-югославските отношения, с турската външна политика след 1989 г., грузино-осетинския конфликт, атентатите срещу Фердинанд.

В заключение ще обобщя, че гл. ас. д-р Войн Константинов Божинов кандидатства с мащабна и качествена научна продукция, отговаряща на наукометричните изисквания, но в много малък обем, сравнена с научната продукция и приноси на гл. ас. д-р Слави Славов, тя съответства на зададената тема на доцентския конкурс.

Предвид направеното дотук изложение си позволявам да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на гл. ас. д-р Слави Митков Славов академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология (Националноосвободително движение на македонските и тракийските българи (1878–1919), за нуждите на секция „История на българския национален въпрос“ към Българската академия на науките.

01.04.2021 г.
В. Търново

.....
(проф. д-р Валентин Спиридонов)